

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ KONUSUNDA TECRÜBELİ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ

Mehmet Kaan DEMİR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Çanakkale-Türkiye.

Seçil AÇAR

Akçakoyun Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Müdür Yardımcısı, Yenice- Çanakkale-Türkiye.

Özet

Bu araştırma öğretmenlik hayatı süresince en az bir kaynaştırma öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin bu konudaki tecrübelerini yansıtmak ve görüşlerini almak amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla Çanakkale ilinde ulaşılabilen ve kaynaştırma öğrencisi olan 151 sınıf öğretmeni içerisinden öğretmenlik hayatı boyunca en az bir kaynaştırma öğrencisine öğretmenlik yapmış olan 45 sınıf öğretmeninini tamamiyle görüşme yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, veri toplama tekniği olarak da yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda sınıf öğretmenlerine kaynaştırma uygulamasını destekleyip desteklemedikleri, bu durumun nedenleri, yaşadıkları sorunların neler olduğu ve önerileri sorulmuştur. Araştırma sonucunda görüşme yapılan 45 sınıf öğretmeninini 31' i (%68,89) kaynaştırma eğitimini desteklemediğini ifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim okulu, sınıf öğretmeni, kaynaştırma eğitimi

EXPERIENCED CLASSROOM TEACHERS' OPINIONS ON INCLUSIVE EDUCATION

Abstract

The aim of this research was to receive the opinions of classroom teachers who had had at least one inclusion student in their classrooms during their professional lives. For this purpose, among 151 classroom teachers who had inclusion students in the city of Çanakkale, interviews were conducted with 45 classroom teachers who had educated at least one inclusion student during their teaching lives. The qualitative research method was employed in the research, and semi-structured interviews was used as the data collection tool. In line with the research objective, the classroom teachers were asked if they support the application of inclusion or not with its reasons, about the problems they encounter and their suggestions. 31 (68,89%) of 45 participant classroom teachers stated that they do not support inclusive education.

Keywords: Elementary school, classroom teacher, inclusive education

1. Giriş

Kaynaştırma eğitimi uygulaması şu anki haliyle olmamakla birlikte yaklaşık 40 yılı aşkın bir süredir ülkemizde devam etmektedir. Bu konu hem ülkemizde hem de dünyanın birçok ülkesinde önem verilen bir konu olmakla beraber ülkemizde kaynaştırma eğitimi üzerine yapılan çalışmaların nicelik açısından yetersiz olduğu görülmektedir.

Problem

Özel gereksinimli öğrencilerin, en az kısıtlayıcı ortam ilkesine uygun tam ya da yarı zamanlı olarak genel eğitim sınıflarında, özel eğitim gereksinimleri olmayan öğrencilerle birlikte öğretmen ve öğrencilerin gereksinim duyabilecekleri destek hizmetlerin sağlanması yoluyla eğitim almaları (Gürgür, 2005: 2) olarak alan yazındaki tanımlamalardan çıkan ortak noktaları birleştiren bu kaynaştırma eğitimi kavramının uygulayıcılar boyutundaki durumu önemli bir soru işaretidir.

Özokçu (2003: 25)' ya göre kaynaştırma eğitimi, herkese eşit eğitim imkânı sağlama amacıyla 1970' li yıllarda İskandinav ülkelerinde ortaya çıkıp, Avrupa ve Amerika' ya yayılmıştır. Karadeniz (2002)' in aktardığına göre de Birch ve Stevens yaklaşık 20 yıl önce, engelli çocukların normal sınıflarda eğitilmeleri gerektiğini savunmuş ve uygulamışlardır. Ülkemizde ise kaynaştırma yoluyla eğitim kavramının 1986 yılından bu yana kullanıldığını, kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamasının ise 1962 yılından itibaren yapıldığı belirtilebilir (<http://mina304.blogcu.com/4338742>).

Gürgür (2005: 2)' ün aktardığına göre araştırmacılar, kaynaştırma eğitimi dışındaki eğitim sistemlerine karşıdırlar. Çünkü kaynaştırma eğitiminin altında insan hakları, eşit fırsatlar ve sosyal adalet gibi kavramlar bulunmaktadır (Moran & Abbott, 2002: 162). Battal (2007: 2)' in belirttiğine de göre özel gereksinimli öğrencilerin normal eğitim ortamlarında eğitim almaları, bu öğrencilere de özürlü olmayan öğrencilerle aynı, eşit eğitim fırsatını sağlamak demektir. Eşit eğitim fırsatı ise her çocuğun özürlü, özürsüz diye ayrılmaksızın aynı eğitim deneyimine sahip olmasını sağlamaktır (Sprinthall & Richard, 1990: 27).

Kaynaştırma eğitiminin olası ya da mevcut sonuçları değerlendirildiğinde bu uygulamanın faydaları ya da sınırlılıkları da önem kazanmaktadır. Kaya (2005: 8)' nin aktardığına göre kaynaştırma yoluyla özel gereksinimli çocuklar diğer çocukları gözleme, model alma, işbirliği kurma, paylaşma ve karşılıklı iletişim kurabilme fırsatlarından yararlanabilmektir (Lynch ve diğerleri, 1988: 85–89). Eripek (1986: 27) de özel gereksinimli çocukların öğrenme sonucunda davranışlarını edindiği, çocukların akranlarını ve yetişkinleri gözleyerek ya da onların davranışlarına öykünerek davranışlarını biçimlendirdiğini, dolayısıyla normal ortamlar içerisinde insanlarla birlikte olduğu ölçüde toplumun beklentilerine uygun davranışları edinebileceklerini belirtmektedir.

Kaynaştırma eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanmasında öğretmenlerin, ailelerin, rehberlik uzmanlarının ve okul yönetimlerinin etkisi çok belirleyicidir. Özellikle sınıf öğretmenlerinin örgün eğitimle yeni tanışan kaynaştırma eğitimi alacak öğrencilere karşı daha hassas olmaları beklenmektedir. Battal (2007: 48-49)' a göre kaynaştırmanın başarıya ulaşmasında sınıf öğretmenine düşen görevler şunlardır: Kaynaştırma başlamadan önce kaynaştırılacak öğrenciyi ve kaynaştırma sınıfını hazırlama, kaynaştırılan öğrencinin eğitsel gereksinimlerini ve işlevde bulunma düzeyini belirleme, kaynaştırılan öğrenci için eğitsel amaç saptama, kaynaştırılan öğrenci için öğretim desenleme ve uygulama, kaynaştırılan öğrenci için öğretimi kolaylaştırıcı ve destekleyici etkinliklerde bulunma, kaynaştırılan öğrencinin diğer öğrencilerle etkileşimini sağlama ve kaynaştırılan öğrenci ile gerçekleştirilen öğretimin etkililiğini değerlendirmektir. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitim uygulamasından yararlanacak öğrencileri değerlendirirken de şu sorulara cevap araması faydalı olacaktır (<http://mina304.blogcu.com/>);

- Okuma başarısının düzeyi nedir; güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?
- Yazı dili düzeyi gelişimi nedir; güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?
- Matematik başarısının düzeyi nedir; güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?
- Sözel dil gelişiminin düzeyi nedir; güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?
- Öğrencinin okul kayıtları (okul başarısı, sınıf tekrarı, devam-devamsızlık) nasıldır?
- Sınıf davranışları ile sosyal-duygusal gelişim durumu nedir?
- Anne-babanın çocukla ilgili gözlemleri nedir?

Ataman (1996: 382)' a göre öğretmen kaynaştırma programında çocukların öğrenmesine etki edebilecek çok önemli bir faktördür ve kaynaştırma uygulanan bir sınıfta ayırım gözetmeksizin tüm çocukların öğretmenin olumlu tutumlarını hissetmesi gereklidir, bu da kaynaştırmanın başarısını belirler. Kaya (2005: 33-35)' nin aktardığına göre Özyürek (1995: 7), Şahbaz (1997: 17), Batu (2002: 20), Temir (2002: 38) ve Özmen (2003: 54) gibi araştırmacılar kaynaştırma eğitimi uygulamasının başarıya ulaşmasında öğretmen tutumlarının olumlu ve kabul edici olmasının, öğretmen beklentilerinin düşük olmamasının önemli olduğunu belirtirler. Bütün bu gereklilikleri belirleyen faktörler ise sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi yapmaya ne kadar hazır oldukları, okulun ve sınıfın kaynaştırma eğitimine uygunluğu, diğer öğrencilerin sayısı ve tutumu, kaynaştırma öğrencisinin özellikleri, ailenin ilgisi, okul yönetimlerinin desteği, rehberlik hizmetlerinin yeterliliği gibi faktörlerdir.

Kaynaştırma eğitiminin başarısı, bu konuda aktif rol oynayan öğretmenlerin görüşleri ile doğru orantılı olduğundan bu görüşlerin incelenmesi kaynaştırma eğitiminin geleceğinin tartışılması adına yararlı olacaktır.

2. Yöntem

Tecrübeli (en az bir kaynaştırma öğrencisine öğretmenlik yapmış ya da yapıyor olan) sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlayan bu araştırma nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma desenlerinden olgu bilimin kullanıldığı çalışmada veri toplamak için de görüşme tekniği seçilmiştir. Olgu bilim deseni farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmayan olgulara odaklanmaktadır. Olgularla günlük yaşantıda sık sık karşılaşılsa da bu durum onların tam olarak anlaşıldığı anlamına gelmez. İnsanlara tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamının kavranamadığı olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgu bilim, iyi bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek: 2005).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni kaynaştırma öğrencisi olan ve Çanakkale ilinde görev yapan sınıf öğretmenleridir. Yani örneklemin seçilmesinde sınıf öğretmenlerinin en az bir kaynaştırma öğrencisinin olma durumu temel kriter olarak alınmıştır. Bu evren içerisinde öğretmenlik hayatı boyunca en az bir kaynaştırma öğrencisine öğretmenlik yapmış ya da yapıyor olan 45 sınıf öğretmeni araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada verileri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnek; iki uç arasında yer almaktadır (Karasar, 1999, 168). Görüşme formunda sınıf öğretmenlerine kaynaştırma uygulamasını destekleyip desteklemedikleri, bu durumun nedenleri, yaşadıkları sorunların neler olduğu ve önerileri sorulmuştur. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunması uygulaması öğretmenlerin tercihi ile belirlenmiş bir durum olmadığından onların bu uygulamayı sebepleriyle beraber destekleyip desteklemediklerinin öğrenilmesi, uygulamada yaşadıkları sorunların bilinmesi ve uygulamanın içinden gelen öğretmenlerin tespit ve önerileri gelecek dönemlerde alınabilececek kararlara ve uygulamalara ışık tutabileceğinden bu sorular görüşme formuna konulmuştur. Öğretmenlerin görüşlerini tam olarak belirleyebilmek için yarı yapılandırılmış görüşme formunda sorulan sorulara ilave olarak “tam olarak neyi kastettiniz”, “açıklar mısınız”, “neden”, “nasıl” şeklinde sorular yöneltilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin görüşme formundaki sorulara verdikleri yanıtlara betimsel analiz uygulanarak ana temalar belirlenmiştir. Elde edilen verilerden belirlenen ana temalardan da alt temalar oluşturulmuştur.

3. Bulgular ve Yorum

Araştırmada, sınıf öğretmenlerine uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme for-

mundan elde edilen veriler üç ana tema altında incelenmiş ve her bir soru ayrı ayrı ele alınarak analiz edilmiştir. Bu ana temalar; sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimini destekleme durumu, kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlar ve öğretmenlerin önerileri olmuştur.

Araştırmada veri toplamak için hazırlanan ve uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verilen cevaplar ana temalar dahilinde ayrı başlıklar halinde incelenmiştir.

Ana Tema-1: Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimini Destekleme Durumu

Bu tema kaynaştırma eğitimini destekleyen ve desteklemeyen sınıf öğretmenlerinin görüşleri olarak iki alt tema altında ele alınmıştır.

Tablo-1. Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimini Destekleme Durumu

Kaynaştırma eğitimini destekleme durumu	f	%
Destekliyorum	14	31,11
Desteklemiyorum	31	68,89
Toplam	45	100

Kaynaştırma Eğitimini Destekleyen Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Tablo 1 den anlaşıldığı gibi görüşme yapılan 45 sınıf öğretmenin sadece 14'ü (%31,11) kaynaştırma eğitimini desteklediğini ifade etmiştir. En az bir kaynaştırma öğrencisine öğretmenlik yapmış ya da yapıyor olan sınıf öğretmenlerinin yalnızca yaklaşık üçte birinin kaynaştırma eğitimini desteklemesi ilginç bir sonuçtur. Öğretmen görüşlerinin bazıları şunlardır.

-“Bu öğrencilerin öncelikle çocuk olduğu ve öğrenebildiği kadarı ile yetinilmesi gerektiğini ve sınıf ortamından dışlanmaması gerektiğini düşünüyorum onlara her şeyi öğretme kaygısından vazgeçmeli, öğrenebildiği kadarı ile sevgi ile yaklaşılmalı diye düşünüyorum.”

-“Sınıfta bir tane kaynaştırma öğrencisinin bulunması diğer öğrencilerin ona nasıl yaklaşmaları gerektiğini öğrenmeleri açısından oldukça önemli. Çünkü çocuklar sınıfta hayatı öğreniyor.”

-“Onların toplulardan soyutlanmamasını yani kendileriyle aynı özelliklere sahip öğrencilerle eğitim almalarını doğru bulmuyorum.”

-“Kendi sınıf arkadaşlarıyla birlikte eğitim aldıklarında daha başarılı olduklarını düşünüyorum. Çocukları normal çocuklardan ayırmak, dışlamak onları ruhsal yönden yaralayabilir.”

-“Okul sonrası toplumda ve toplumla bu öğrenciler birlikte yaşamak zorundalar. O halde bu öğrenciler okulda ve sınıfta da birlikte yaşamalı ve birlikte yaşamayı öğ-

renmelidirler. Bu öğrencilere sevgi ile yaklaşan öğretmen zorluk çekmez.”

-“Kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrenciler arkadaşları ile iç içe olmalıdır. Onları soyutlayıp kendileri gibi olan öğrencilerle eğitim almaya yöneltmek tam tersine olumsuz işaretlere neden olabilir.”

-“Kaynaştırma eğitimine tabi öğrencilerle sınıf dışı birebir ilgileniyorum. Bence uygulama başarılıdır. Bu öğrencilerin okulumuzun hatta sınıfımızın bir gerçeği olduğunu biliyoruz. Devam etmelidir.”

Öğretmenlik hayatı boyunca en az bir kaynaştırma öğrencisine öğretmenlik yapan sınıf öğretmenlerinin %31,11’inin görüşleri örneklerdeki çerçevededir. Öğretmen görüşleri incelendiğinde bu “kaynaştırma eğitimini destekleme düşünceleri”nin altında “insancıl düşüncelerin, diğer öğrencilerin faydalanım durumlarının, toplumsal gerçeğin” yattığı görülmektedir.

Kaynaştırma eğitimini destekleyen sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde ortaya çıkan alt temalar olarak da “sevgiyle yaklaşmak, hoşgörü, toplumdan soyutlanmama, ruhsal sakınca” dikkati çekmektedir. Gerçekten de kaynaştırma uygulamasına tabi öğrencilere sevgiyle yaklaşıp hoşgörülü olmak, onların toplumdan soyutlanmaması ruhsal bazı sakıncalardan onları koruyacaktır.

Kaynaştırma Eğitimini Desteklemeyen Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Tablo 1’den anlaşıldığı gibi görüşme yapılan 45 sınıf öğretmenin 31’i (%68,89) kaynaştırma eğitimini desteklemediğini ifade etmiştir. En az bir kaynaştırma öğrencisine öğretmenlik yapmış ya da yapıyor olan sınıf öğretmenlerinin yaklaşık üçte ikisinin kaynaştırma eğitimini desteklememesi daha ilginç bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Öğretmen görüşlerinin bazıları şunlardır.

-“Kaynaştırma eğitimine tabi öğrencilerin sınıfta kaynadıkları yani kaynaştırılmadıkları derken yalnızlaştırıldığını, seviyesine uygun eğitim alamadığı için daha da gerilediklerini düşünüyorum.”

-“Kaynaştırma programına karşıyım. Hem kaynaştırma programına tabi olan öğrenci için, hem de diğer öğrenciler açısından olumlu sonuç doğurduğuna inanmıyorum.”

-“Kaynaştırma eğitimine tabi öğrencilerin, normal sınıflar içinde okutulabildiğini düşünmüyorum. Bu öğrencilerin sınıfları, eğitim araç-gereçleri, eğitim ortamı ve öğretmenleri de kendilerine uygun değildir. Öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerinde bu öğrencilerle çok fazla zaman ayıramadıklarını düşünüyorum.”

-“Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin yeterince ve düşünülen seviyede ilgi aldığını düşünmüyorum. Bence kaynaştırma eğitimine tabi öğrenciler kesinlikle ayrı eğitim-öğretim almalı bu şekilde eğitimleri daha iyi gelişir.”

-“Kaynaştırma eğitimi alan çocuk kendisinin diğer öğrencilerden geri olduğunu düşünüyor. Psikolojik olarak bu durumu istemiyor. Kaynaştırma eğitimine ihtiyacı olan öğrencilerin; kendi düzeylerine uygun arkadaşları ile aynı ortamları paylaşmalarını uygun buluyorum.”

-“Birleştirilmiş sınıfları okutuyorum. Böyle bir ortamda kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler de olduğundan öğrencilerime faydalı olamadığımı düşünüyorum. Bu öğrenciler kendilerini sınıfa ait hissedemiyor. Tüm öğrenciler için zor oluyor.”

-“Kalabalık sınıflarda ilgilenilmesi zor oluyor. Fazla zaman ayıramıyorsunuz. Yapılan değişikliklerle öğretmenlerden çok şey bekleniyor. Ancak öğretmene neyin nasıl yapılacağı konusunda rehberlik yapılmıyor. Öğretmen angarya işlerle boğuluyor. Kalabalık sınıflarda istenilen her şeyin yerine getirilmesi imkânsız hale geliyor. Ütopik sınıflar yerine gerçek sınıflar düşünülmesi bence.”

Öğretmenlik hayatı boyunca en az bir kaynaştırma öğrencisine öğretmenlik yapan sınıf öğretmenlerinin yaklaşık %69’ unun görüşleri örneklerdeki çerçevededir. Öğretmen görüşleri incelendiğinde bu “kaynaştırma eğitimini desteklememe düşünceleri” nin altında “diğer öğrencilerin olumsuz etkilenme durumu, zaman ayıramama, seviyelerine inememe, yeni öğretim programlarının etkisi” nin yattığı görülmektedir. Dünyada birçok ülkede uygulanan kaynaştırma eğitiminin ele alınan örneklemde yüksek bir oranda desteklenmemesi Milli Eğitim Bakanlığı’ nın uygulamada yaşanan bazı sorunlar olduğu gerçeğine odaklanmasını gerekli kılmaktadır.

Kaynaştırma eğitimini desteklemeyen sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde ortaya çıkan alt temalar olarak da “kaynaştırma öğrencilerinin daha iyi eğitim almaya haklarının olduğu ve gerekli imkânların okullarda-sınıflarda bulunmaması” durumları dikkati çekmektedir. Belki de okullarımızda ya da sınıflarımızda gerekli olanakları tam olarak sağlanabilse bu öğrencilere daha iyi eğitim alma şansı sağlanabileceğinden birçok sınıf öğretmeni uygulamayı destekler hale gelecektir. Çünkü örnek görüşler incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin uygulamayı desteklememelerinin altında o öğrencilerin daha uygun şartlarda eğitim almalarının sağlanabileceği mantığı yatmaktadır. Bazı öğretmenlerin de uygulamaya karşı olmalarında sınıflarının belki de %95 ya da daha fazlasını oluşturan diğer öğrencilerle ilgili kaygıları ön plana çıkmaktadır. Bu kaygıların kaynaştırma öğrencisi olmayanlara ayırabilecekleri zamanın daralması olarak belirtilmesi yerinde olacaktır.

Uygulanan görüşme formunda sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaşadıkları sorunlar da sorulmuş ve alınan cevaplar incelenmiştir.

Ana Tema–2: Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Yaşadıkları Sorunlar

Görüşme yapılan 45 sınıf öğretmenin için kaynaştırma eğitimini desteklemeyen 31’ inin daha yoğun olmak üzere tamamının görüşleri incelenmiş ve öğretmenle-

rin yaşadıkları sorunlar çerçevesinde görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Öğretmenlerin önemli bir kısmı kaynaştırma öğrencileriyle yaşadıkları sorunları “rehberlik eksikliğine ve okul yönetimlerinden yeterli desteği alamama” sebeplerine bağlamaktadır;

-“*Rehberlik hizmetlerinin yetersiz oluşu en önemli sorunumuz.*”

-“*Rehberlik ve Araştırma Merkezinin yeterli desteği olmuyor. Öğrenciler arada kalıyor.*”

-“*Kaynaştırma eğitimi amacıyla yapılan çalışmaların amacına ulaşmadığını zannediyorum. RAM’in çalışmalarının bu konuda yetersiz olduğunu ve işi oluruna bıraktıklarını düşünüyorum. Çünkü bizim sınıfta eğitemediğimiz öğrenciler hakkında sürekli hepsine “kaynaştırmaya uygundur” diye aynı rapor düzenleniyor. Sorumluluk almıyorlar diye düşünüyorum.*”

-“*Okul yönetiminden yeterli desteği alamıyoruz. Rehberlik hizmetlerinde okulların zaman zaman yetersiz kaldığını düşünüyorum. Rehber öğretmenin çabaları yeterli olmuyor.*”

Öğretmenlerin bazıları ise “sınıf mevcudunun fazla olmasını ve okul-sınıf ortamının donanım açısından yetersizliği” ni temel sorun olarak görmektedir;

-“*Sınıfların kalabalık olması ve öğretmene yüklenen angarya işler öğrencilerin biraz ihmal edilmesine neden oluyor. Kalabalık sınıflarda yeterli ilgi olmadığı zaman başka türlü davranıp ilgi çekme yönüne gidip disiplin ve eğitim ortamını olumsuz etkileyebiliyorlar.*”

-“*Sınıf mevcudunun fazla olması, öğretmenlerin çalışma yoğunluğu kaynaştırma eğitimini olumlu etkilemiyor. Sınıf ortamının uygunluğu, eğitim faaliyetleri ile öğretmenlerin yetiştirilmesi olumlu katkılar yapacaktır.*”

-“*Kaynaştırma öğrencileri için sınıf ortamında kullanılacak araç-gereç yetersizliği yaşıyorum.*”

Öğretmenlerin bir kısmı ise kaynaştırma eğitiminde “kendilerinden kaynaklanan bazı durumları” sorun olarak değerlendirmektedir;

-“*Sınıf içerisindeki düzenin hem ilgili öğrenci için hem de diğer öğrenciler için zorluk teşkil ettiğini ve bu konuda yetersiz kaldığımı düşünüyorum.*”

-“*Kaynaştırma öğrencileri için yöntem ve tekniklerim yeterli gelmiyor. Tüm öğretmenler kaynaştırma eğitimi konusunda aynı benim olduğum gibi yetersiz durumdadır.*”

-“*Kaynaştırma uygulaması konusunda yeterli kaynağım yok. Bu konuda yeterli eğitim aldığımı düşünmüyorum.*”

Son olarak da “aile ile yaşanan sorunlar ve diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerinden olumsuz etkilenmesini” sorun olarak belirtmişlerdir;

-“Kaynaştırma öğrencileri, normal seviyede olan öğrenciler ile ilgili programın da yavaşlamasına neden oluyorlar.”

-“Kaynaştırma öğrencisinin ailesi ile ilgili sorunla yaşıyorum. Aile durumu kabullenmiyor.”

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin sorunları; rehberlik faaliyetlerinin eksikliği, okul yönetimlerinden yeterli destek alamama, sınıf mevcutlarının fazla olması, okul-sınıf ortamının donanım açısından yetersizliği, kendilerini uygulamada yetersiz hissetmeleri, kaynaştırma öğrencilerinin aileleriyle yaşanan sorunlar ve diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerinden olumsuz etkilenmesi olarak sıralanabilir.

Sınıf mevcutlarının fazlalığı kaynaştırma öğrencisi olan ya da olmayan sınıfların çoğunda özellikle şehir merkezlerindeki okullarda yaşanan önemli bir sorundur. 20 li sayıların ideal sınıf mevcudu sayısı olarak görüldüğü günümüzde eğitim-öğretim faaliyetlerinin 40 lı sayılarda öğrenci barındıran sınıflarda aksamalara yol açması doğaldır. Bununla birlikte öğretmen yetiştiren kurumların dersleri incelendiğinde yeni sınıf öğretmenliği lisans programında “Özel Eğitim” ve “İlköğretimde Kaynaştırma” dersleri dikkat çekmektedir. 2009-2010 öğretim yılında ilk mezunlarını veren bu programın kaynaştırma eğitimi açısından daha yeterli öğretmenler beklentisini arttırması doğaldır.

Ana Tema-3: Sınıf Öğretmenlerinin Önerileri

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlardan kaynaklanan çözüm önerileri bir tablo halinde verilmeye çalışılmıştır.

Tablo-2. Sınıf Öğretmenlerinin Önerileri

Öğretmen Önerileri	f	%
Uzman kişiler tarafından kaynaştırma öğrencilerinin eğitiminin yapılması	12	26,67
Kaynaştırma kapsamındaki öğrencilerin kendileriyle benzer özellikteki öğrencilerle birlikte eğitim-öğretim yapması	19	42,23
Hizmet içi eğitim çalışmalarının artırılması	2	4,44
Kaynaştırma öğrencileri için ayrı okullarda eğitim yapılması	5	11,11
Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle birebir eğitim yapılması	4	8,89
Diğer öneriler	3	6,66
Toplam	45	100

Tablo-2 incelendiğinde görüşme yapılan 45 sınıf öğretmeninden 19’ unun (%42,23) “kaynaştırma kapsamındaki öğrencilerin, kendileriyle benzer özellikteki öğrencilerle birlikte eğitim-öğretim yapması” gerektiği konusunda önerileri olmuştur;

-“Kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrencilerin, ayrı sınıfta olmasını destekliyo-

rum. Ruhsal bakımdan daha doğru buluyorum. Bu öğrencilerin daha iyi eğitilmesini sağlayacağımı düşünüyorum.”

-“Kaynaştırma uygulamalarında farklılıklar olduğu için özel sınıflarda eğitim almaları olumlu olur.”

-“Haftanın üç günü kendileri gibi olan öğrencilerle eğitim almaları gerektiğine inanıyorum.”

Tablo-2’ ye göre görüşme yapılan 45 sınıf öğretmeninden 12’ sinin (%26,67) “kaynaştırma öğrencilerinin eğitiminin uzman kişiler tarafından yapılması” gerektiği konusunda önerileri olmuştur;

-“Kaynaştırma programına tabi olan çocuklarla bu konuda eğitim almış, yüksek lisans yapmış akademisyenlerin ilgilenmesi gerektiğine inanıyorum. Eğitim öğretimin uzman kişiler (eğitmciler) tarafından yapılması iyi olur. Çünkü bu öğrencilerin sınıflarda çok yönlü eğitim aldıklarını düşünmüyorum.”

-“Şu an okulumuzda kaynaştırma eğitime tabi birçok öğrenci var; uzman kişilerin bu öğrencilerle bire bir ilgilenmesi öğrenciler açısından daha faydalı olur diye düşünüyorum. Örneğin, geçen yıl kaynaştırma eğitime tabi öğrencim normal dönemde diğer öğrencilerle birlikte okuma-yazma öğrenmişti; fakat halen bu öğrencim bu sınıfta ileri derecede davranış bozukluğu gösteriyor, uyumsuzluk problemi yaşıyor.”

-“Kaynaştırma eğitime tabi olan öğrencilerin bu konuda yeterli eğitime sahip öğretmenlerce eğitilmesinin daha verimli olacağını düşünüyorum. Çünkü kaynaştırma eğitimi çerçevesinde bulunan çocuk da, ailesi de, öğretmeni de olumsuz etkileniyor.”

-“Kaynaştırma eğitime tabi öğrencilerin kaynaştırma eğitimi-öğretimi almış öğretmenler tarafından bir sınıfta toplanıp eğitilmelerinin daha verimli olacağını düşünüyorum.”

-“Kaynaştırma eğitime tabi öğrencilerle daha bilgili, eğitimini almış öğretmenlerin ilgilenmesi gerektiğini düşünüyorum.”

Tablo-2 incelendiğinde görüşme yapılan 45 sınıf öğretmeninden 5’ inin (%11,11) “kaynaştırma öğrencileri için ayrı okullarda eğitim yapılması” gerektiği konusunda önerileri olmuştur;

-“Kaynaştırma öğrencilerinin ayrı okullarda, kendilerini daha mutlu, başarıya duygusunu daha çok toplayacaklarını düşünüyorum. Kendilerine güvenlerini sağlayacak, onları meslek edindirecek bir program ile eğitim-öğretim almalarını istiyorum.”

-“Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin belirlenen bir okulda ve sınıfta toplanması daha faydalı olacağını düşünüyorum. Üstün zekâlı öğrencilere de aynı şekilde

özel eğitim verilmelidir.”

-“En azından bir kaç okulu kapsayan kaynaştırma okullarında, bu konuda eğitim almış öğretmenlerce eğitimlerinin sürmesi kesinlikle gereklidir. Kaynaştırma eğitime tabi tutulan öğrencilerin ayrı okullarda eğitim görmeleri kendileri için çok daha iyi olacak.”

-“Kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan öğrencilerin ilçedeki herhangi bir okulun bünyesinde oluşturulacak sınıflarda eğitim ve öğretim almasının faydalı olacağını düşünüyorum.”

-“Bu eğitime bakanlık düzeyinde ayrı kaynaştırma okulu adı altında; nasıl ki körler, sağır, dilsizler okulu diye okullar açılmış. Bu gibi öğrencilere de özel okullar açılıp, buralarda okutulmalarının gerekli olduğunu düşünüyorum.”

Tablo-2 incelendiğinde görüşme yapılan 45 sınıf öğretmeninden 4’ ünün (%8,89) “kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle birebir eğitim yapılması” gerektiği konusunda önerileri olmuştur;

-“Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle birebir eğitimin daha faydalı olacağına inanıyorum. Tabi ki, kaynaştırmanın nedeni de bu konuda dikkate alınması gereken bir husustur.”

-“Kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrencilerle sürekli bire-bir eğitim yapılmasından yanayım. Okulumuzda belirli gün ve saatlerde bu uygulama yapılıyor; devam etmelidir.”

-“Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin belirli saatlerde bire-bir çalıştırılmasını uygun buluyorum. Yararlı olduğuna inanıyorum.”

Tablo-2’ye göre görüşme yapılan 45 sınıf öğretmeninden 2’ sinin (%4,44) “hizmet içi eğitim çalışmalarının artırılması” gerektiği konusunda önerileri olmuştur;

-“Deneyimli sınıf öğretmenleri hizmet içi kurslarla ve ödenekleri de arttırılarak bu öğrenciler için yetiştirilmelidir. Devlet bu tür çocuklar için özel önlemler almalı diye düşünüyorum.”

-“Bu tür öğrencilerle ilgili bizlere yardımcı olacak seminerlerin olmasını istiyorum.”

Tablo-2 incelendiğinde görüşme yapılan 45 sınıf öğretmeninden 3’ ünün (%6,66) sıralanan önerilerden farklı önerileri olmuştur;

-“Kaynaştırma eğitimine tabi öğrencilerin derslerde destek eğitim odasında birebir eğitim almaları daha yararlı olur düşüncesindeyim.”

-“Kaynaştırma eğitimine tabi öğrencilerin sınıftaki çalışmalarının yanında ders dışı çalışmalarla desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum. Ek çalışmalarının uzman

görevler tarafından okullarda veya başka merkezlerde yapılması gerektiğini düşünüyorum.”

-“Kaynaştırma öğrencilerinin zaman zaman kendi arkadaşlarıyla aynı sınıfta bulunmaları, zaman zaman da özel eğitim sınıflarda kendi gibi olan öğrencilerle eğitim almasını faydalı buluyorum.”

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler için yaptıkları öneriler, önerilerin frekans değerlerine göre “kaynaştırma kapsamındaki öğrencilerin kendileriyle benzer özellikteki öğrencilerle birlikte eğitim-öğretim yapması”, “uzman kişiler tarafından kaynaştırma öğrencilerinin eğitiminin yapılması”, “kaynaştırma öğrencileri için ayrı okullarda eğitim yapılması”, “kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle birebir eğitim yapılması” ve “hizmet içi eğitim çalışmalarının artırılması” olarak sıralandığı tespit edilmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonucunda görüşme yapılan 45 sınıf öğretmenin sadece 14’ ü (%31,11) kaynaştırma eğitimini desteklediğini ifade ederken sınıf öğretmenin 31’ i (%68,89) kaynaştırma eğitimini desteklemediğini belirtmiştir. Kaynaştırma eğitimini desteklediğini ifade eden öğretmenlerin “destekleme düşünceleri” nin altında “insancıl düşüncelerin, diğer öğrencilerin faydalanım durumlarının, toplumsal gerçekliğin” yattığı görülmüştür. Kaynaştırma eğitimini desteklemediğini ifade eden öğretmenlerin “destekleme düşünceleri” nin altında ise “diğer öğrencilerin olumsuz etkilenme durumu, zaman ayıramama, seviyelerine inememe, yeni öğretim programlarının etkisi” nin yattığı tespit edilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaşadıkları sorunlar incelendiğinde ise rehberlik faaliyetlerinin eksikliği, okul yönetimlerinden yeterli desteği alamama, sınıf mevcutlarının fazla olması, okul-sınıf ortamının donanım açısından yetersizliği, kendilerinden kaynaklanan bazı durumlar (yöntem-teknik vs.), kaynaştırma öğrencisinin aileleri ile yaşanan sorunlar ve diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerinden olumsuz etkilenmesi durumları öğretmenlerce dile getirilmiştir.

Literatür incelendiğinde de Eripek (2004)’ in aktardığına göre bu çalışmadaki gibi yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılan çeşitli araştırmalar (Uysal, 1995; Batu, 1998) ile Diken (1998)’ in “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği” ile yapılan araştırmalardan benzer sonuçlar çıkmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin kaynaştırma konusunda kapsamlı veya yeterli bir eğitim almadıkları ve destek hizmetlerinden yararlanamadıklarını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Kayaoğlu’ nun (1999) araştırmasında da kaynaştırma ortamlarında görev yapan sınıf öğretmenlerine destek hizmetlerinin vermediği, öğretmenlerin yeterli donanıma sahip olmamaları ve yeterli hazırlıkları yapmamalarının da olumsuz tutumları beraberinde getirerek kaynaştırma programlarının başarıyla uygulanmasını güçleştirdiği görülmüştür. Sucu-

oğlu (2004)' nun kaynaştırma eğitimi uygulamaları üzerine yapılan araştırmaları incelediği çalışmasına göre Akçamete, Gürgür ve Kış (2004) ile Uysal'ın (2003) öğretmen düşüncelerine ait olan araştırmaları sonucunda öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarını “genellikle” yararlı ve gerekli gördükleri, bir kısım öğretmenin ise kaynaştırma uygulamalarının tam gün olarak uygulanmaması gerektiği görüşünde olduğu ortaya çıkmıştır. Bu açıdan bakıldığında da yapılan araştırmalar ile “genel olarak” sınıf öğretmenlerince kaynaştırma uygulamasının desteklenmediğini vurgulayan bu çalışmanın sonuçları arasında farklılıklar olduğu görülmektedir.

Araştırmada son olarak da öğretmenlerin önerileri incelenmiş ve yapılan önerilerin; “kaynaştırma kapsamındaki öğrencilerin kendileriyle benzer özellikteki öğrencilerle birlikte eğitim-öğretim yapması”, “uzman kişiler tarafından kaynaştırma öğrencilerinin eğitiminin yapılması”, “kaynaştırma öğrencileri için ayrı okullarda eğitim yapılması”, “kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerle birebir eğitim yapılması” ve “hizmet içi eğitim çalışmalarının artırılması” başlıklarında yoğunlaştığı ortaya çıkmıştır. Bu önerilerin Millî Eğitim Bakanlığı ve bağlı kuruluşlar tarafından dikkate alınması kaynaştırma eğitimini başarısı ya da geleceği için çok önem taşımaktadır. Bu doğrultuda araştırma kapsamında sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden çıkabilecek en temel öneri, kaynaştırmaya tabi çocuğu olan ailelerin ve öğrencilerin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin uygulamaya yönelik sorunların giderilmesinde dikkate alınmasının gerekliliğidir.

5. Kaynaklar

1. Gürgür, H. (2005). *Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı İlköğretim Sınıfında İşbirliği İle Öğretim Yaklaşımının İncelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
2. Özokçu, O. (2002). Kaynaştırma Uygulamasının Başarısında Rol Oynayan Etmenler. *Çocuk Çocuk Dergisi*, 33: 25-26.
3. Karadeniz, G. (2002). *Eğitimde Kaynaştırma (Entegrasyon)*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
4. <http://mina304.blogcu.com/4338742>. (25.04.2008 tarihinde indirilmiştir).
5. Battal, İ. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi*. Afyon: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
6. Kaya, İ. (2005). *Anasınıfı Öğretmenlerinin Kaynaştırma (Entegrasyon) Eğitimi Uygulamalarında Yeterlilik Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
7. Eripek, S. (1986). Engelli Çocukların Normal Sınıflara Yerleştirilmesi-Kaynaştırma. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 2: 40-45.

8. Ataman, A. (1996). Öğretmen Yetiştiren Eğitim Fakültelerine Öğretim Elemanı Yetiştirilmesi ve Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi. *Yeni Türkiye* (Eğitim özel Sayısı), 2: 7, 382-389.
9. Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
10. Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
11. Eripek, S. (2004). Türkiye’de Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına İlişkin Olarak Yapılan Araştırmaların Gözden Geçirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2), 25-32.
12. Kayaoğlu, H. (1999). *Bilgilendirme Programının Normal Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Ortamındaki İşitme Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarına Etkisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
13. Sucuoğlu, B. (2004) Türkiye’de Kaynaştırma Uygulamaları: Yayınlar/Araştırmalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2) 15-23.